

В статті на основі системного підходу к виявленню и оцeнке коллизий как в законодательстве України, между нормами международного права и нормами национального права, а также в установлении коллизионной нормы, определяющей право какого государства подлежит применению к правоотношениям с иностранным элементом, предпринята попытка теоретических обобщений и практических рекомендаций по их устранению.

In an article on the basis of a systematic approach to the identification and assessment of collisions both in the legislation of Ukraine, between international law and the norms of national law, as well as in establishing the conflict of laws determining the law of which state is applicable to legal relations with a foreign element, an attempt is made to generalize theoretical and practical Recommendations for their elimination.

Стаття надійшла до редколегії 26.04.2017

УДК 341.1/8

Герман О.О., НУ «ОЮА»

**ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ ТЕХНОЛОГІЇ
ПЕРЕМІЩЕННЯ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН
УКРАЇНИ АВТОМОБІЛЬНИХ ТРАНСПОРТНИХ
ЗАСОБІВ НА УМОВАХ МИТНОЇ КОНВЕНЦІЇ
ПРО МІЖНАРОДНЕ ПЕРЕВЕЗЕННЯ
ВАНТАЖІВ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ
«КНИЖКИ (КАРНЕТА) МДП»**

Стаття присвячена дослідженню правових особливостей та недоліків, які виникають при переміщенні через митний кордон України автомобільних транспортних засобів на умовах Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням «книжки (карнета) МДП». Акцентовано увагу на тому, що суттєвою проблемою на сьогодні є невиконання Асоціацією міжнародних автомобільних перевізників України окремих гарантійних зобов'язань перед митницями Державної фіскальної служби України. Встановлено, що напрочуд корисною для на-

ціональних гарантійних об'єднань та страхових компаній, а також для органів митного спрямування, які зацікавлені в запобіганні випадків зловживання митними правилами і збільшенні бюджетних надходжень у вигляді митних зборів і платежів, є система SAFE TIR. Однак на сьогодні в Україні з її функціонуванням існують певні труднощі як об'єктивного, так і суб'єктивного характеру.

Унікальною системою спрощення міжнародних перевезень і торгівлі, а також глобальною системою митного транзиту є система транспортування вантажів на підставі Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП. Слід зазначити, що ця Конвенція, прийнята під егідою Європейської економічної комісії ООН у 1975 р., є однією з найбільш дієвих міжнародних транспортних конвенцій на сьогоднішній день [3; 25].

Актуальність дослідження зумовлена відсутністю комплексного аналізу адміністративно-правової технології переміщення через митний кордон України автомобільних транспортних засобів на умовах Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням «книжки (карнета) МДП». Адже комплексні дослідження зазначеного питання залишаються важливими та актуальними в умовах реформування сфери державної митної справи як однієї з умов повномасштабної інтеграції України до європейського політичного, економічного та правового простору. Крім того, наявність проблемних аспектів практичного втілення положень нормативно-правових актів, які регулюють принципи функціонування системи МДП в Україні та низький рівень професійної кваліфікації посадових осіб митниць у питаннях функціонування системи SAFE TIR в Україні є суттєвою перешкодою на шляху комплексного оновлення сфери державної митної справи, побудованого на системних законодавчих перетвореннях.

Новизна дослідження зумовлена тим, що на шляху активного реформування сфери державної митної справи, третирування окремих проблемних питань, які виникають при переміщенні через митний кордон України автомобільних транспортних засобів на умовах Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням «книжки (карнета) МДП», призвело до тотального зростання числа зловживань і порушень митних правил, що вносить суттєвий дисонанс у питання дотримання балансу між митною безпекою України та спрощення митних процедур.

Завданнями дослідження є аналіз правових особливостей переміщення через митний кордон України автомобільних транспортних засобів на умовах Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням «книжки (карнета) МДП», аналіз проблемних аспектів переміщення через митний кордон України автомобільних транспортних засобів на умовах Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням «книжки (карнета) МДП», а також надання пропозицій щодо вдосконалення законодавства та його спрямованості на побудову ефективної адміністративно-правової технології переміщення через митний кордон України автомобільних транспортних засобів на умовах Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням «книжки (карнета) МДП».

При написанні роботи було використано наукові розробки Дмитренка О.О., Каленського М.М., Костюченка Л.М., Кунди Н.Т., Олексюка І.М., Осипенка В., Тимошенка В., Федотова О.П., Янець Л. та інших.

Викладення основного тексту. У сучасних літературних джерелах існують різні точки зору щодо трактування поняття «система МДП» та окреслення основних принципів функціонування системи МДП. Так, наприклад, Кунда Н.Т. дає таке визначення поняття «система МДП» – це сукупність інститутів міжнародної фінансової гарантії, умов допущення дорожніх транспортних засобів і контейнерів до перевезення товарів та інших предметів, взаємного визнання митного забезпечення країнами – учасницями Конвенції МДП [7, с. 99]. При цьому, автором виокремлено такі основні елементи системи МДП: надійність (з погляду митниць) транспортних засобів та контейнерів; забезпеченість міжнародною системою гарантій; супроводження вантажів визнаним усіма державами-учасницями Конвенції митним документом – книжкою МДП (Carnet TIR), яка є основним адміністративним елементом системи МДП та документом контролю у державах відправлення, транзиту і призначення; визнання заходів митного контролю, що здійснюються в державі відправлення, всіма країнами транзиту та призначення; контрольований доступ до процедури МДП [7, с. 101-102].

Деяко інакший перелік основоположних принципів функціонування системи МДП запропоновано авторами навчального посібника «Митний контроль та митне оформлення»

за ред. М.М. Каленського та П.В. Пашка. Так, за їх твердженням, систему МДП засновано на чотирьох основних постулатах: безпечність транспортних засобів та контейнерів; забезпеченість сплати мита та податків міжнародною гарантією; використання книжки МДП (TIR – trans international road) як єдиного контрольного документу; взаємовизнання методів митного контролю. При цьому, у країнах транзиту та призначення достатніми повинні бути визнані міри митного забезпечення країни відправлення [5, с. 16].

Отже, не дивлячись на той факт, що основоположні ідеї та засади (принципи), на яких будується система МДП, є основою ефективного та успішного її функціонування, на жаль, з приводу основних принципів побудови системи МДП серед науковців не вироблено єдиного підходу [3]. Однак, на нашу думку, більш точним та детальним є перелік основних елементів режиму МДП, запропонований Кундою Н.Т., адже він повністю відповідає вимогам Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП.

Більш детально, на нашу думку, слід зупинитися на дослідженні принципів функціонування системи МДП. Так, надійність автомобільних транспортних засобів та контейнерів означає, що має бути забезпечено унеможливлення будь-якого доступу, спрямованого на вилучення чи завантаження товарів без пошкодження митних печаток та пломб, а також залишення при цьому помітних слідів. Важливим моментом є той факт, що у таких автомобільних транспортних засобах чи контейнерах не повинно бути будь-яких потаємних місць, які можливо використати з метою приховування товарів. Крім того, легкодоступними для огляду працівниками органів митного спрямування мають бути усі місця, в які можуть поміщатися товари.

Забезпеченість міжнародною системою гарантій як один із основних принципів побудови системи МДП передбачає функціонування гарантійних об'єднань, на які покладено обов'язок сплати митних зборів та податків, а також будь-яких відсотків за прострочення, які можуть належати відповідно до митних законів і правил країни, в якій виявлено порушення у зв'язку з операцією МДП [9].

Слід зазначити, що національним гарантійним об'єднанням в Україні, уповноваженим бути гарантом перед Міжнародним союзом автомобільного транспорту з приводу відповідальності укра-

їнських та іноземних автоперевізників, пов'язаної із застосуванням такими автоперевізниками на території України книжок МДП, є Асоціація міжнародних автомобільних перевізників України [20]. На міжнародному рівні функцію контролю та забезпечення управління міжнародних гарантійних об'єднань здійснює неурядова організація – Міжнародний союз автомобільного транспорту. Крім того, ця організація від імені всіх своїх членів – уповноважених національних асоціацій автоперевізників представляє інтереси всієї автомобільної галузі на міжнародному рівні, підтримує тісні зв'язки з компетентними національними, міждержавними та недержавними організаціями різних країн, шляхом рекомендацій впливає на розробку законопроектів в галузі автомобільного транспорту в Європі. Всю її діяльність спрямовано на постійне підвищення ефективності виконання міжнародних перевезень вантажів автомобільними транспортними засобами, формування сучасної інфраструктури міжнародних доріг, спрощення митних процедур перетину кордонів, забезпечення рівних можливостей розвитку для перевізників різних країн тощо.

Супроводження вантажів визнаним усіма державами-учасницями Конвенції митним документом передбачає застосування книжки МДП (Carnet TIR) як провідного адміністративного елементу системи МДП та документу контролю у країнах відправлення, транзиту і призначення. Правом виготовлення, а також поширення серед національних об'єднань книжок МДП наділено Міжнародний союз автомобільного транспорту. В той же час, видачу книжок МДП перевізникам своєї держави здійснюють національні гарантійні об'єднання.

На теперішній час відповідальність перед Державною фіскальною службою України (далі – ДФС України) за кожен виданий Міжнародним союзом автомобільного транспорту книжку МДП, яка використовується на митній території України, покладено на Асоціацію міжнародних автомобільних перевізників України. При цьому, сума гарантії за кожною книжкою МДП в Україні складає 100 тис. євро. Рішення про збільшення зазначеної суми було проголошено на сесії Адміністративного Комітету Конвенції МДП, яка відбулася 08.10.2015 р. [22].

У цьому аспекті також доцільно акцентувати увагу на тому факті, що Секретаріат Асоціації міжнародних автомобільних перевізників України наділено повноваженнями щодо зміни

вартості послуг по видачі книжок МДП на підставі коливання курсу швейцарського франку по відношенню до гривні. Так, вартість послуг по видачі книжок МДП залежить від виду такої книжки (14-ти, 6-ти, 4-х листова, 6-и листова спеціальна, яка застосовується з 01.10.2013 р. при умові, коли країною відправлення або країною призначення або країною транзиту є країна ЄС). Відповідно до даних, розміщених на офіційному сайті Асоціації міжнародних автомобільних перевізників України, з 01.04.2016 р. визначено таку вартість послуг по видачі книжок МДП (з урахуванням податку на додану вартість): 14-листові книжки МДП – 1955,82 грн., 6-листові – 1924,08 грн., 4-листові – 842,58 грн., 6-листові (спеціальні) – 1319,70 грн. [15]. При цьому, при отриманні книжки МДП перевізникові необхідно врахувувати кількість митних кордонів, які заплановано перетнути, а також кількість завантаження та розвантаження. Що надасть змогу обрати книжку МДП із такою кількістю аркушів, яка дозволить повністю внести необхідні дані.

Варто зазначити, що книжку МДП (Carnet TIR) можливо використовувати не тільки у якості способу забезпечення сплати митних платежів, але й для декларування товарів, що не є підакцизними – замість митної декларації [10]. Перелік підакцизних товарів визначено положеннями ст. 215 Податкового кодексу України: алкогольні напої та тютюнові вироби, пальне, автомобілі легкові, кузови до них, причепа та напівпричепа, мотоцикли, транспортні засоби, призначені для перевезення 10 осіб і більше, транспортні засоби для перевезення вантажів [14].

Не можна не відзначити і той факт, що автомобільний транспортний засіб комерційного призначення, який здійснює транспортування вантажів на умовах Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП, не потребує окремої митної декларації, а відомості про нього може бути внесено до книжки МДП [10].

Аналіз положень чинного законодавства дозволяє стверджувати, що процедуру перевезення із застосуванням книжки МДП може бути припинено, а подальше переміщення вантажу митною територією України можливе лише у разі застосування інших заходів гарантування доставки товарів. Такі випадки виникають у тому разі, якщо нарахована сума податків та зборів (обов'язкових платежів), яка підлягає сплаті за товар, переміщений через мит-

ну територію України із застосуванням книжки МДП транзитом, перевищує суму гарантійного забезпечення.

Крім того, в окремих випадках застосування книжки МДП як способу забезпечення сплати митних платежів може бути тимчасово обмежено. Так, наприклад, невідповідність Асоціації міжнародних автомобільних перевізників Російської Федерації як гарантійного об'єднання обов'язковим мінімальним умовам та вимогам Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП 1975 року, а також одностороннє обмеження щодо використання на території Російської Федерації книжок МДП транспортними операторами України – держателями книжок МДП, мало наслідком спочатку тимчасове обмеження [24], а надалі й припинення прийняття митницями ДФС України поданих до митного оформлення книжок МДП, які було видано Асоціацією міжнародних автомобільних перевізників Російської Федерації [1].

Не можна не зазначити, що на протязі тривалого часу співпраця у напрямку сприяння безперебійному функціонуванню системи МДП органів митного спрямування ДФС України та Асоціації міжнародних автомобільних перевізників України була досить плідною. У зв'язку з чим окремі дослідники пропонували уповноважити Асоціацію міжнародних автомобільних перевізників України як саморегулюючу структуру-організацію, яка об'єднує велику кількість підприємств, задіяних у тій чи іншій господарюючій галузі, надавати своїм асоційованим членам ліцензії чи відповідні дозволи на провадження галузевих видів господарської діяльності. При цьому контрольні (наглядові) функції за провадженням діяльності підприємств-міжнародних автоперевізників, відповідно до законодавства України, пропонувалося залишити за профільними державними інституціями [23]. Проте, наразі у цьому аспекті виникає чимало суперечностей та проблемних питань, пов'язаних, передусім, з невиконанням Асоціацією міжнародних автомобільних перевізників України окремих гарантійних зобов'язань перед митницями ДФС України.

Визнання заходів митного контролю, що здійснюються в державі відправлення, всіма країнами транзиту та призначення передбачає, як правило, звільнення від митного огляду вантажів, переміщуваних в рамках процедури МДП, на шляху їх проходження. При цьому, головним аспектом такого визнання

є дотримання перевізниками всіх вимог щодо опломбування контейнерів та забезпечення безпеки, а також схоронності їх вмісту.

Цей принцип побудовано на довірі органів митного спрямування держави транзиту та держави призначення щодо якості митного контролю держави відправлення, який передбачає виконання всіх митних формальностей у відповідності з Конвенцією МДП. При цьому, усі митні формальності, які стосуються вивезення вантажів, переміщуваних в рамках процедури МДП, здійснюються митницями місця відправлення. На митниці пункту виїзду з країни покладено обов'язок перевірки цілісності митних пломб та внесення даних до відповідного корінця книжки МДП. Саме наявність завірених корінців із внесеними даними про такий автомобільний транспортний засіб є підтвердженням того, що операція МДП виконана належним чином та такий автомобільний транспортний засіб може виїхати з країни [7, с. 112].

Прикордонна митниця та митниця оформлення вантажу плідно співпрацюють для досягнення та дотримання вимог законності у проведенні процедури МДП. Зокрема, прикордонна митниця відсилає свій відривний аркуш книжки МДП до митниці, що оформляла відправлення вантажу для перевірки даних. Обов'язком кожної наступної держави транзиту є перевірка цілісності митних пломб. У тому випадку, якщо відомості у першому та другому відривному аркуші відрізняються, перевізника може бути притягнуто до відповідальності.

Контрольований доступ до процедури МДП передбачає здійснення органами митного спрямування контролю доступу всіх перевізників до системи МДП. При цьому, такий контроль полягає у встановленні факту виконання мінімальних умов та вимог, яким повинні відповідати перевізники для отримання доступу до системи МДП у вигляді дозволу на здійснення перевезень з використанням книжок МДП.

Слід сказати, що у правовій літературі окремо виокремлено умови та вимоги, яких перевізникам необхідно дотримуватися і виконати для допуску до системи МДП. Так, серед обов'язкових умов допуску перевізників до системи МДП: наявність досвіду або у крайньому разі можливості займатися регулярними міжнародними перевезеннями; стабільність фінансового становища; наявність знань у застосуванні Конвенції МДП; відсутність серйозних або неодноразових порушень митного чи податкового законо-

давства; подання перевізником до національного об'єднання, яке видає книжки МДП, письмової декларації із зобов'язаннями, які перевізник бере на себе у зв'язку із допуском до системи МДП.

Що стосується вимог, які перевізникам необхідно виконати для допуску до системи МДП, серед них: дотримання митних формальностей відповідно до Конвенції в митницях відправлення, проміжних митницях і митницях місця призначення; сплата належних сум, визначених Конвенцією МДП; дозвіл гарантійним об'єднанням в межах, передбачених чинним законодавством, перевіряти інформацію про вищезгадані умови та вимоги [6, с. 12].

Що стосується правил допущення українських перевізників до міжнародних перевезень вантажів за процедурою МДП, необхідно зазначити, що необхідною умовою виконання операції МДП є наявність Свідоцтва про допущення дорожнього транспортного засобу до перевезення вантажів під митними печатками й пломбами, виданого органами митного спрямування ДФС України [16-19].

Процедуру виконання органами митного спрямування ДФС України митних формальностей щодо транзитних переміщень, у тому числі у разі перевезення товарів на умовах Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП, врегульовано положеннями Порядку виконання митних формальностей при здійсненні транзитних переміщень [17].

Слід вказати, що визнаючи транзитні переміщення за процедурою МДП сучасним, ефективним та надійним з точки зору безпеки перевезень методом транзиту, ДФС України, Асоціацією міжнародних автомобільних перевізників України та Міжнародним союзом автомобільного транспорту було організовано процес взаємодії зазначених суб'єктів щодо запровадження ваучера TIR+ для перевезення товарів під митним контролем за процедурою МДП. При цьому, ваучер TIR+ є комп'ютеризованою підвищеною фінансовою гарантією сплати митних платежів під час транзитних перевезень територією України товарів, які перебувають під митним контролем, у розмірі 100 тис. євро по кожному ваучеру, який використовується разом з книжкою МДП. Отже, шляхом застосування ваучера TIR+ суму гарантії за книжкою МДП можливо збільшити до 200 тис. євро (100 тис. євро за книжкою МДП + 100 тис. євро за одним ваучером TIR+) [21].

Порядок здійснення транспортних операцій із застосуванням ваучера TIR+ базується на дотриманні загальних правил та процедур, окреслених положеннями Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП та національного законодавства України, яким врегульовано порядок проведення операції МДП – від прийняття та обробки книжок МДП до завершення такої операції.

Розглядаючи процедуру застосування ваучера TIR+ в Україні, можна виокремити такі етапи порядку його оформлення:

1. Закріплення ваучера TIR+ у базі Міжнародного союзу автомобільного транспорту за відповідною книжкою МДП шляхом реєстрації такого ваучера одночасно з дійсним номером книжки МДП на сайті www.tirplus.net;

2. Подання книжки МДП, відповідно до якої здійснюється операція МДП, та ваучера TIR+ до органу митного спрямування ДФС України;

3. Перевірка посадовою особою органу митного спрямування ДФС України статусу книжки МДП та наявності інформації про закріплення ваучера TIR+ за такою книжкою МДП. Слід зазначити, що така перевірка здійснюється в автоматичному режимі АСМО програмно-інформаційного комплексу «Інспектор-2006» ЄАІС ДФС України та полягає у перевірці дійсності книжки МДП та ваучера TIR+, достеменності закріплення ваучера TIR+ за відповідною книжкою МДП, співвідношення суми митних платежів та загальної суми гарантії, наданої за книжкою МДП і ваучером TIR+, факту внесення до графи 44 митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа коду 2959 для ваучера TIR+, факту відсутності застосованої згідно положень ч. 4 ст. 6 або ч. 1 ст. 38 Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП санкції відносно перевізника [18].

4. Підтвердження дійсності гарантії для книжки МДП як підстави для проведення операції МДП. За результатами проведення перевірки статусу книжки МДП, посадова особа органу митного спрямування ДФС України приймає рішення про подальше оформлення ваучера TIR+ або може відмовити перевізнику в оформленні ваучера TIR+.

При цьому, підставами для відмови в оформленні ваучера TIR+ є: невиконання або порушення вимог законодавства України з питань державної митної справи; встановлення факту, що сума

митних платежів, які підлягають сплаті, перевищує суму гарантій за ваучером TIR+ та книжкою МДП; відмова у прийнятті до оформлення книжки МДП; наявність факту застосованої згідно положень ч. 4 ст. 6 або ч. 1 ст. 38 Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП санкції відносно перевізника; відсутність у графі 44 митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа коду 2959 для ваучера TIR+ [21].

У разі, якщо за результатами перевірки підтверджено статус книжки МДП та встановлено факт виконання необхідних вимог, посадова особа органу митного спрямування ДФС України проставляє на титульній сторінці ліворуч від його порядкового номера ваучера TIR+ відбиток штампа «Під митним контролем». Після цього посадова особа органу митного спрямування ДФС України лишає копію ваучера TIR+ в справах органу митного спрямування ДФС України, а оригінал ваучера TIR+ разом із книжкою МДП передає перевізникові для надання органу митного спрямування-призначення.

5. На етапі завершення операції МДП посадова особою органу митного спрямування-призначення проставляє на титульній сторінці ваучера TIR+ відбиток особистої номерної печатки (під відбитком штампа «під митним контролем», проставленим органом митного спрямування ДФС України при відправленні). У справах органу митного спрямування залишається відповідний аркуш книжки МДП та копія ваучера TIR+, а оригінал ваучера TIR+ разом із книжкою МДП перевізником надається до гарантійного об'єднання.

У той же час з метою наближення України до міжнародних стандартів та подальшого впровадження такої новітньої парадигми застосування таких гарантій сплати митних платежів під час транзитних перевезень територією України, як ваучер TIR+, наразі ДФС України ведеться опрацювання проекту угоди ДФС України, Міжнародного союзу автомобільного транспорту та Асоціації міжнародних автомобільних перевізників України щодо визнання технічних параметрів ваучера TIR+.

Враховуючи викладене, можна стверджувати, що система МДП на сьогодні є досить дієвою, оскільки відповідає вимогам сьогодення та досить чітко регулює процедури транспортування вантажів на підставі Митної конвенції про міжнародне

перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП. При цьому, практична відсутність положень, які допускають різні тлумачення, значне скорочення кількості вимог до перевезення вантажів, спрощення процедури митного оформлення вантажів та автомобільних транспортних засобів в державах транзиту, а також зниження ризику подання уповноваженим органам недостовірної інформації (адже міжнародні операції здійснюються за одним транзитним документом) роблять систему МДП пріоритетною для суб'єктів, які перевозять вантажі під митними печатками та пломбами у рамках міжнародних торговельних операцій. Крім того, до змісту Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП введено пояснювальні записки, які обмежують свавільну інтерпретацію офіційного тексту цієї Конвенції. Ще одним позитивним аспектом є те, що митний контроль вантажів, які переміщуються через митний кордон України за процедурою МДП, здійснюється першочергово [10].

Разом із тим, на тепер досить гостро постало питання дотримання балансу між митною безпекою та спрощенням перевезень, адже значне збільшення обсягу торгівлі та кількості перевізників, які здійснюють перевезення з використанням книжок МДП, спричинили надмірне зростання числа зловживань і порушень митних правил.

До запровадження системи контролю і передачі інформації по закритих книжках МДП в SAFE TIR основні проблемні питання при перевезеннях товарів автомобільними транспортними засобами за процедурою МДП були пов'язані з тим фактом, що період часу, який був необхідний для того, щоб інформація, яка міститься в книжці МДП, надійшла в національну Асоціацію, а потім – в центр контролю Міжнародного союзу автомобільного транспорту, – досить тривалий і повністю залежав від наявності самої книжки. Проте, навіть якщо книжка МДП своєчасно поверталася і оперативно контролювалася національною Асоціацією, якою її було видано, а інформація, яка містилася в книжці МДП, не збігалася з дійсністю – цей факт вперше ставав відомим тільки тоді, коли митниця повідомляла гарантійному об'єднанню про порушення митних правил. А з моменту порушення митних правил до моменту повідомлення про це гарантійному об'єднанню проходило чимало часу.

Виникнення подібних проблем і стало поштовхом для ґрунтовного перегляду режиму МДП, а саме – пошуку інструменту контролю над роботою системи МДП і розробки концептуальних основ контролю над завершенням перевезень МДП. У зв'язку з чим Адміністративним Комітетом Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП було розроблено Рекомендацію про необхідність співпраці компетентних органів митного спрямування з Міжнародним союзом автомобільного транспорту, на підставі якої прийнято рішення про передачу через національні гарантійні об'єднання органами митного спрямування електронних підтверджень оформлення книжок МДП в реальному часі в центральну комп'ютеризовану систему контролю Міжнародного союзу автомобільного транспорту.

Розроблена система контролю і передачі інформації по закритих книжках МДП в SAFE TIR заснована на наборі базових даних, які повинні надаватися митницями місць призначення: номер книжки МДП; дата і номер запису в реєстраційних документах митниці призначення (Журнал реєстрації книжок МДП); назва та код митниці місця призначення; дата і номер, зазначені у свідоцтві про завершення операції МДП у митниці призначення (якщо він відрізняється від дати та номера запису в реєстраційних документах); часткове або повне і кінцеве розвантаження; оформлення завершення операції МДП із застереженням або без, без порушення ст. 8 і ст. 11 Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП; порядковий номер аркуша книжки МДП, на якому було зроблено відмітку про митне оформлення.

На практиці система SAFE TIR є електронною базою даних, яка містить інформацію про видачу книжки МДП і про завершення процедури МДП в митниці місця призначення, надану органами митного спрямування країни на підставі своєї власної облікової інформації. Передача даних в систему повинна проводитися за допомогою програм зв'язку «CUTE» або «Black Box» [11, с. 82].

Необхідно відзначити, що введення в дію системи SAFE TIR стало для національних Асоціацій і транспортних операторів гарантією того, що транспортна операція з використанням книжки МДП виконана з дотриманням правил. Якщо це не так, то вона дозволяє в найкоротший термін розпочати процедуру розслідування з метою збору необхідної інформації і документації, яка

дозволить запобігти пред'явлення можливих претензій і виявити безпосереднього порушника митних правил. Оскільки після повернення книжки МДП користувачем (перевізником) до національної Асоціації, якою її було видано, інформація на останньому корінці відривного аркуша книжки МДП порівнюється співробітниками такої Асоціації з електронними даними системи SAFE TIR, які були внесені митницею призначення. У разі ідентичності інформації в SAFE TIR та в корінці книжка МДП приймається національною Асоціацією і повертається до Міжнародного союзу автомобільного транспорту. Якщо книжка МДП, оформлена із застереженнями, то при її поверненні в національну Асоціацію перевізнику необхідно надати додаткові, що підтверджують доставку товару, документи: пояснювальну записку водія, довідку з компетентних органів, СМР тощо. При відсутності підтвердження про завершення процедури МДП в системі SAFE TIR на момент здачі книжки МДП в національну Асоціацію дана книжка МДП вноситься в список очікування і через деякий час така Асоціація висилає до Міжнародного союзу автомобільного транспорту запит на звірку даних по цій книжці, якщо орган митного спрямування, який її оформив, знаходиться в іншій країні, або в національні органи митного спрямування, якщо книжку МДП було оформлено ними.

При підтвердженні митницею призначення оформлення нею завершення процедури МДП, книжка МДП вилучається зі списку очікування та повертається до Міжнародного союзу автомобільного транспорту. Якщо митниця призначення не підтверджує достовірності факту належного завершення процедури МДП, то користувачеві книжки МДП блокується видача інших книжок МДП до з'ясування причин відсутності підтвердження в системі SAFE TIR та їх усунення [11, с. 83].

Необхідно зауважити, що система SAFE TIR не відслідковує рух книжки МДП з моменту її видачі Міжнародним союзом автомобільного транспорту і до моменту її повернення в Міжнародний союз автомобільного транспорту. Вона дозволяє отримати дані про найважливіший аспект – завершення перевезення МДП (закриття книжки), що є ключовим фактором перевірки дотримання перевізниками митних формальностей.

Таким чином, система SAFE TIR є корисною не тільки для національних гарантійних об'єднань та страхових компаній, а й для

органів митного спрямування, які також зацікавлені в запобіганні випадків зловживання митними правилами і збільшенні бюджетних надходжень у вигляді митних зборів і платежів, і в зв'язку з цим вимагають надійної гарантійної системи, на яку може покладатися система МДП в їх країнах.

В Україні система SAFE TIR почала функціонувати ще у 1997 р. На жаль, систему SAFE TIR було впроваджено в Україні не адаптовано до національної інформаційної митної системи, яку вже було сформовано на той час. Саме з неадаптованістю системи SAFE TIR з Єдиною автоматизованою інформаційною системою ДФС України і пов'язана головна причина неефективності функціонування цієї системи в Україні.

Іншою істотною проблемою функціонування SAFE TIR в Україні є кількість помилок і неточностей, що містяться в даних по завершенні процедури МДП, які передаються органами митного спрямування ДФС України до Міжнародного союзу автомобільного транспорту. На жаль, на даний час в органах митного спрямування ДФС України відсутня необхідна кількість фахівців в даній сфері. А уваги навчання та підвищенню кваліфікації вже працюючих з цією системою працівників органів митного спрямування ДФС України приділяється недостатньо [12, с. 4-5].

Крім вищевказаних проблем функціонування цієї системи на митній території України додатково можна визначити такі:

1. Невнесення підрозділами органів митного спрямування ДФС України інформації по всіх оформлених ними книжках МДП.

2. Подвійна передача даних в систему SAFE TIR, які вже було раніше вислано.

3. Помилки у внесенні даних в систему, а саме: замість повного розвантаження (Final) вказується часткове (Partial), некоректно вказується номер книжки або дата її оформлення, не вказано значення однієї або декількох граф запиту.

Отже, узагальнюючи викладене, можна зробити висновок, що система SAFE TIR є дієвим інструментом в боротьбі з шахрайством і контрабандою, яка покликана допомагати органам митного спрямування та уповноваженим Асоціаціям стежити за відповідністю перевізників мінімальним вимогам і умовам допуску до міжнародних перевезень по системі МДП, а також запобігати повторюваності порушень митних правил, але

на сьогодні в Україні з її функціонуванням існують певні труднощі як об'єктивного, так і суб'єктивного характеру.

Ефективною системам SAFE TIR може бути тільки за умови активної співпраці з боку ДФС України щодо подальшого впровадження системи SAFE TIR в роботу органів митного спрямування ДФС України на постійній основі.

Бібліографічний список:

1. Вінницька митниця Міндоходів. Вінницька митниця нагадує, що з 2 жовтня було припинено прийняття поданих до митного оформлення книжок МДП, виданих АСМАП Російської Федерації [Електронний ресурс] // Офіційний портал Державної фіскальної служби України. – Режим доступу: <http://vin.sfs.gov.ua/media-ark/news-ark/print-168302.html>
2. Герман О.О. Свідчення про допущення дорожнього транспортного засобу до перевезення товарів під митними печатками та пломбами: правова природа транспортного документу / О.О. Герман // Правові та інституційні механізми забезпечення сталого розвитку України : матер. Міжнародної наук.-практ. конф. – Одеса, 2015. – С. 495–497.
3. Дмитренко О.О. Система міжнародних дорожніх перевезень: поняття та засади функціонування / О.О. Дмитренко // Порівняльно-аналітичне право. – 2013. – № 4. – С. 75–78.
4. Запорізька митниця. Запорізька митниця : До уваги перевізників, експедиторів, митних брокерів, декларантів, суб'єктів ЗЕД та усіх інших зацікавлених осіб [Електронний ресурс] // QD Professional. – Режим доступу: <http://www.qdpro.com.ua/news/zaporizka-mitni-sya-do-uvagi-pereviznikiv-ekspeditoriv-mitnih-brokeriv-deklarantiv-subiektiv-zed>
5. Каленський М.М. Митний контроль та митне оформлення : навч. посіб. / за ред. М.М. Каленського, П.В. Пашка. – К. : Т-во «Знання», КОО, 2002. – 284 с.
6. Костюченко Л.М. Перевезення вантажів за системою МДП / Л.М. Костюченко : практич. посіб. – Київ : МДФ «Укр. хата», 2004. – Кн. I. –154 с.
7. Кунда Н.Т. Організація міжнародних автомобільних перевезень. Навчальний посібник для студентів напряму «Транспортні технології» вищих навчальних закладів / Н.Т. Кунда. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2010. – 462 с.
8. Малінський В. Митні формальності при переміщенні товарів через митний кордон автотранспортом / В. Малінський // Вісник. Право знати все про податки і збори. – 2016. – № 20. – С. 20–24.
9. Митна конвенція про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП (Конвенція МДП) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_012.

10. Митний кодекс України, 2012 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 32. – Ст. 9.
11. Олексюк І.М. Международная система контроля за надлежащим завершением процедуры МДП / И.М. Олексюк // Таможенный брокер. – 2003. – № 11. – С. 81–82.
12. Осипенко В. Контроль за переміщенням вантажів: взаємодія Держмитслужби України та митних перевізників / В. Осипенко // Митниця. – 2008. – № 6. – С. 4–5.
13. Асоціація міжнародних автомобільних перевізників України. Переваги членства в АсМАП України [Електронний ресурс] // АсМАП. – Режим доступу: http://www.asmap.org.ua/index1.php?inc_file=about/page1.php
14. Податковий кодекс України 2010 // Офіційний вісник України. – 2010. – № 92. – Ст. 9.
15. Асоціація міжнародних автомобільних перевізників України. Прейскурант вартості послуг по видачі книжок МДП з 1 квітня 2016 року. [Електронний ресурс] // АсМАП. – Режим доступу: <http://www.asmap.org.ua/index1.php?id=63477>
16. Про затвердження Порядку видачі свідоцтва про допущення дорожнього транспортного засобу до перевезення товарів під митними печатками та пломбами : наказ від 09.10.2012 № 1064 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 88. – Ст. 66.
17. Про затвердження Порядку виконання митних формальностей при здійсненні транзитних переміщень : наказ від 09.10.2012 № 1066 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 99. – Ст. 232.
18. Про затвердження Порядку заповнення митних декларацій на бланку єдиного адміністративного документа : наказ від 30.05.2012 № 651 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 64. – Ст. 94.
19. Про затвердження Порядку реалізації положень Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажі із застосуванням книжки МДП : наказ від від 21.11.2001 N 755 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 51. – Ст. 551.
20. Про заходи щодо забезпечення функціонування в Україні системи міжнародних автомобільних перевезень вантажів із застосуванням книжки МДП [Електронний ресурс] : постанова від 24 липня 1993 р. № 72. –Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/572-93-%D0%BF>
21. Лист про практичну реалізацію Угод 2016 [Електронний ресурс] // QD Professional. – Режим доступу: <http://qdpro.com.ua/document/60819>
22. Тимошенко В. Заходи з гарантування доставки товарів / В. Тимошенко // Вісник. Право знати все про податки і збори. – 2016. – № 25. – С. 6–21.

23. Федотов О.П. Нова концепція податкової реформи України / О.П. Федотов // Митна справа. – 2014. – № 5. – С. 7-12.
24. Лист щодо використання книжок МДП 2014 [Електронний ресурс] // MDOffice. –Режим доступу: http://www.mdoffice.com.ua/pls/MDOOffice/aSNewsDic.getNews?dat=03102014&num_c=432721
25. Янець Л. Міжнародний семінар розглянув перспективи міжнародних дорожніх перевезень / Л. Янець // Митниця. – 2012. – № 8. – С. 11.

Статья посвящена исследованию правовых особенностей и недостатков, которые возникают при перемещении через таможенную границу Украины автомобильных транспортных средств на условиях Таможенной конвенции о международной перевозке грузов с применением «книжки (карнета) МДП». Акцентировано внимание на том, что существенной проблемой на сегодня является невыполнение Ассоциацией международных автомобильных перевозчиков Украины отдельных гарантийных обязательств перед таможенными Государственной фискальной службы Украины. Установлено, что удивительно полезной для национальных гарантийных объединений и страховых компаний, а также для органов таможенного направления, которые заинтересованы в предотвращении случаев злоупотребления таможенными правилами и увеличении бюджетных поступлений в виде таможенных пошлин и платежей, является система SAFE TIR. Однако на сегодня в Украине с ее функционированием существуют определенные трудности как объективного, так и субъективного характера.

This article is dedicated to the investigation of legal peculiarities and disadvantages that come out while carrying motor vehicles across the Ukrainian border on terms of the Customs Convention on the International Transport of Goods under Cover of TIR Carnets. The attention is focused on the fact that a significant problem is present today because the Association of International Road Carriers of Ukraine did not fulfill particular guarantee liabilities before customs of the State Fiscal Service of Ukraine. It is established that the system SAFE TIR is surprisingly useful for national guarantee associations and insurance companies as well as customs bodies which are interested in preventing from cases when customs rules are indulged, and in increasing budgetary receipts in a form of customs fees and payments. But, nowadays, Ukraine has got certain difficulties of objective and subjective nature though.

Стаття надійшла до редакції 20.03.2017